Zrušení přípravných tříd je výzva ke změně přemýšlení o vzdělávacím procesu, shrnuje psycholožka

Mgr. Věra Havlíková

V minulém školním roce navštěvovalo přípravné třídy přes 7 tisíc dětí, v některých regionech je ale kapacita už plně vytížená. Nejvyšší počet mají ZŠ v Praze, Ústeckém a Jihomoravském kraji. Přípravné třídy mají být zrušeny k 1. září 2029, v rámci tzv. odkladové novely. K čemu přípravné třídy slouží? Mají být zachovány? Jaké problémy může zrušení přípravných tříd přinést, na to jsme se zeptali Petry Novotné, ředitelky Pedagogicko-psychologické poradny a speciálněpedagogického centra v Ústí nad Orlicí.

Pro jaké skupiny dětí jsou přípravné třídy primárně určeny? Jsou to hlavně děti s odkladem školní docházky, nebo i jiné skupiny?

Přípravné třídy jsou dle školského zákona zřízeny pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy **vyrovná jejich vývoj**, přednostně děti, kterým byl povolen odklad povinné školní docházky.

Jaké konkrétní kompetence by dítě mělo získat v přípravné třídě, aby byl jeho start v 1. třídě úspěšný?

Děti si zde zvykají na pravidelný rytmus školy, rozvíjejí se v jednotlivých percepcích, dochází k posílení jejich pracovně-volních kompetencí.

Vnímáte nějaké riziko zneužívání přípravných tříd ze strany rodičů, například kvůli snaze oddálit nástup dítěte do školy bez vážného důvodu?

Takto položená otázka nedává smysl, to by se týkalo více institutu odkladu školní docházky než přípravných tříd.

> **Škola byla historicky místem, které člověka rozvíjí a obohacuje, ne místem, na které je nutné se připravovat.**

Můžete uvést největší dopady zrušení přípravných tříd na děti, které je dnes využívají?

Pojďme se na to podívat z druhé strany, tedy ze školy. Výrazným omezením institutu odkladu školní docházky dojde ke změně školy při samém začátku školní docházky, po této změně poradenský systém dlouhodobě volá.

Vlastní přípravnou třídou se ve skutečnosti stane první třída. Paní učitelky budou muset zvolnit, **změnit svoje požadavky a očekávání**. Adaptační bude tedy celá první třída. Paní učitelka v jejím průběhu bude poznávat, co které dítě potřebuje a jak nejlépe se zapojí do života třídy. Škola byla historicky místem, které člověka rozvíjí a obohacuje, ne místem, na které je nutné se připravovat. Je to **výzva ke změně myšlení** a přemýšlení o procesu vyučování.

Za mne jejich zrušení bude přirozené a bude korespondovat se změnou přístupu školy jako takové. Já jsem optimista a jsem zvyklá se dívat dopředu. Myslím, že čas ukáže, jestli ještě pro ně bude v našem vzdělávacím procesu místo. Když dostanu novou pračku, tak se s ní také nejdřív musím seznámit, prozkoumat ji, přečíst si návod a musím zjišťovat, co umí nového oproti té předešlé. Trochu mi připadá, že máme novou pračku a už teď fňukáme, že ta stará byla lepší, ale ještě jsme ji ani nevybalili. Zkusme na to jít trochu po selsku.

Jsou mateřské školy připraveny na zrušení přípravných tříd?

Proč by nebyly? Otázka by měla být spíše položena, zda na to jsou připraveny školy. Takto položená otázka by byla vysoce sugestivní a mohli bychom očekávat odpověď, nejsou.

Podle mne ta vlastní příprava spočívá v uvědomění si toho, jaké děti přijdou do školy, jaké mají potřeby, jaké mám já jako učitel limity, co potřebuji, abych mohla učit v takové třídě, kdo mi s tím může pomoci, **co já jako učitel změním** ve svém přístupu k výuce, co udělám, abych naplnila poslání naučit co nejširší okruh dětí a nezbláznila se u toho. Přípravě na nová pravidla vzdělávání musí jít každý učitel **aktivně naproti**. Moje pasivita v čekání na to, že mne někdo jako učitele připraví, bude produkovat další pasivitu, totiž tu dětskou. Spokojenost pedagogů a dětí jsou spojené nádoby. Nabídek vzdělávání vedoucích ke změně je již nyní plno. Máme také AI jako studnici nápadů, které musíme kreativně dotvářet a tím se spolupodílet na změně.

> **Přípravě na nová pravidla vzdělávání musí jít každý učitel aktivně naproti, pasivita pedagoga bude produkovat pasivitu dětskou.**

Jaké nástroje nebo metody by měly mateřské školy využívat pro diagnostiku školní připravenosti dětí?

Těch nástrojů je několik, například diagnostika Jiřiny Bednářové, existují i počítačové programy. Některé mateřské školy si vytvářejí vlastní systém škál. Měli bychom se ptát, **co je cílem diagnostiky**. Odpověď: co nejvíce se dozvědět o silných a slabých stránkách dětí. Paní učitelka první třídy tak získá informace o jednotlivých dětech a souběžně o dovednostech dětí ve třídě jako celku a opět tomu bude **moci přizpůsobit přípravu** poznávacího procesu. Například zjistí, že devadesát procent dětí ve třídě má oslabenou vizuální percepci, a tudíž ji bude třeba posilovat a rozvíjet, a zároveň je to informace, že na vizuální kanál nemůžeme spoléhat při procesu učení a musíme u dětí aktivovat jinou cestu.

Mateřské školy využívají diagnostiku k informacím pro rodiče, v čem mohou oni doma svoje dítě rozvinout, na co je potřeba se zaměřit, co mohou procvičovat, zaznamenávají, kam a jak rychle se dítě posouvá. Rozvoj nemá probíhat pouze v mateřské škole, ale zejména v logopedii je nutné pravidelné procvičování doma. Rodiče budou mít **inspiraci pro společnou činnost doma**, ten společně strávený čas je pro děti úplně nejvíc.

Změní se role PPP v podpoře dětí, které nejsou dostatečně připravené na vstup do základní školy?

Screeningem ve školkách budou poradenští psychologové a speciální pedagogové vyhledávat potenciální žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a s možností potřeby podpůrných opatření, tak aby se proces podpory urychlil.

Jak by měla vypadat spolupráce mezi mateřskými školami, základními školami a poradnami v novém systému?

MŠ vytipuje děti, kde bude mít pocit, že je něco jinak a bude mít možnost tento svůj pocit s pracovníky ŠPZ sdílet při jejich návštěvě, a společně budeme hledat cestu, jak na vzdělávání takového dítěte, co je možné doporučit rodičům těchto dětí, jaké další odborníky bude potřeba zapojit.

Měli bychom být tým, který hledá cestu ve vzdělávání.

Jaké kroky by mělo MŠMT podniknout, aby mateřské školy, poradny i základní školy zvládly tuto novou roli?

Za mne jsou ty noty už docela dobře napsané. Existují metodiky pro školy, školky i ŠPZ, které jsou srozumitelně napsané a popisují průběh odkladů a hlavní principy. Čekáme na **metodiku ke slovnímu hodnocení**, protože známky v 1. a 2. třídě už nebudou. V rámci projektů MAP je povinná aktivita přechody mezi MŠ a ZŠ, tudíž v regionech bude probíhat **sdílení zkušeností**, ladění, vzdělávání, podporování pedagogů. Problematice se podrobně věnuje také Střední článek.

MŠMT jsou lidé, kteří by se měli ptát, zjišťovat a dovysvětlovat a také kontrolovat, zda směr, kterým se změna ubírá, je ten, kterým se naše republika ve vzdělávání rozhodla jít, popřípadě naslouchat, co a koho je potřeba podpořit. To je podle mne úkol pracovníků MŠMT.

Co byste popřála pedagogům pro podporu jejich práce?

Změna, která nás čeká, je podle mne jedna z největších ve školství za posledních padesát let. Je to příležitost se něco nového naučit, a to jak v profesi, tak o sobě jako osobnosti učitele. Udělejte si to hezké a takové, aby vás proces učení bavil, potom bude bavit i vaše žáky, respektive děti. Škola jakákoli, i mateřská, má být radost, mějte rádi sebe a mějte rádi i děti a žáky ve školách.

PhDr. Petra Novotná, MBA

Psycholog, psychoterapeut, supervizor, kouč. V poradenství pracuji od roku 1993. Stále mne baví hledat odpovědi na otázky a baví mne se potkávat s učiteli. Snažím se o co nejširší záběr v pohledu na dítě jako žáka.

